

"СПОДОБИВ, ЄСИ БАЧИТИ НАС, ГОСПОДИ"

(Звіт з Великодньої паломницької подорожі на Святу Землю 20-27 квітня 2012 р.: Чернівці-Київ-Тель-Авів: гора Тавор-Тверій-Назарет-Капернаум-Кана Галилейська-Яффо-Хайфа-Галилейське море-Мертве море-Вифлеєм-Єрусалим.)

З часів, коли українськими землями поширювалась християнська релігія набирав сили звичай відвідувати місця у яких жив і проповідував Ісус Христос. Таких людей називали "паломниками", бо вони на згадку про цю подію приносили в Україну пальмові галузки, а ті хто володів пером записували враження про подорож у книгах, щоденниках, хроніках. Серед них найвидатнішою пам'яткою такої творчості є "Паломник ігумена Данила", українського монаха з Чернігівщини, який побував у Палестині понад два роки біля 1112 – 1113 рр., а його цінна праця перекладена багатьма мовами.

З того часу паломництво українського народу ніколи не припинялося. Люди ішли до святих місць, щоб поклонитися Месії – Спасителю, принести Йому свою віру, болі і почуття, вислови надії на краще майбутнє. Великі відстані долалися пішки, далі плили кораблями до небезпечного порту Яффа і знову пішою дорогою ішли до Гробу Господнього.

Розвивається паломництво і сьогодні, але в інших умовах. Завдяки технічному прогресу і глобалізації сучасний ізраїльський "Боїнг" з Києва до Тель-Авіва перекине нас за дві з половиною години. У рамках високоякісно організованого туристичного бізнесу на сучасного паломника чекатимуть комфортабельні готелі, автобуси, відмінне харчування, ліцензовані гіді і професійне обслуговування усього технічного персоналу.

Завдячуючи паломницькій агенції "Янгол", що створена відомим священиком і активістом громадсько-культурного життя о. Валерієм Сиротюком при Буковинському вікаріаті УГКЦ та діє на базі Греко-католицької церкви Успіння Пресвятої Богородиці у Чернівцях (нещодавно відзначила свій п'ятилітній ювілей), багато мешканців краю та інших областей України доторкнулися тих святих місць, якими проповідував Ісус

Христос у провінціях Галилея, Самарія, Іудея нинішньої держави Ізраїль. Побувавши там, вони мали змогу зміцнити свої духовні, етичні, моральні почуття і християнське світобачення.

Приземлившись на летовищі в Тель-Авіві, ми подякували Господові за щасливе прибуття на Святу Землю і негайно почали знайомитися зі святими місцями. Нас уже чекав з ізраїльської туристичної фірми автобус з досвідченим екскурсоводом Самуїлом Климовицьким. Ще слід додати що нашу поїздку "підстраховувала" мила дружина отця Валерія, паніматка Оксана, яка була нам усім щирою порадицею і помічницею.

Швидко познайомившись ми взяли курс до біблійної гори Тавор, розташованої у Галилеї. Бачимо її уже здалеку. Висотою біля п'ятиста метрів вона не належить до ніякого гірського пасма, хоча виглядає досить високою. Про цю гору згадується у Старому Завіті, а згодом і Новому, де Ісус Христос разом з учнями Петром, Яковом та Іваном піднялися на гору і там відбулося чудесне Преображення Ісуса Христа про яке Євангелист Марко так описав: "А через шість день забирає Ісус Петра, і Якова, і Івана, та й веде їх осібно на гору високу самих. І Він преобразився перед ними. І стала одежа його осяйна, дуже біла як сніг, якої білильник не зміг би вибілити на землі".

Біля галасливого підніжжя Тавору, де зібралося багато різних туристів трохи чекаємо у черзі на мікроавтобуси, якими арабські водії сміливо долаючи круті схили за п'ять хвилин підняли нас на високу гору. Колись тут у IV ст. на честь святої події християни побудували Церкву, але у наступних століттях її зруйнували хрестоносці. Церкву у сучасному вигляді збудовано уже щойно у 1924р. на пожертвування духовних місій. Церква має головний вівтар і два бокові престоли, присвячені Мойсеєві та Іллі, гарно розмальована.

Як відомо з прадавніх часів в Україні на свято Преображення освячують дари садів. Будучи на Таворі освятили і ми, щоправда ізраїльські фініки і полуниці. Разом з отцем Валерієм співаємо "Преобразився на горі

Тавор". Про себе думаю: "Ось, ти яка, Тавор". Споживаємо свячені фрукти і линемо думками в Україну, яку щойно покинули вчора. Тією ж крутизною і на такій же швидкості з'їжджаємо вниз до нашого автобуса і прямуємо до готелю, що у м. Тверій на березі Галилейського моря, адже наступного дня на нас чекають визначні святині у Назареті.

Місто Назарет розташоване у нижній частині Галілеї і вважається однією із святинь християнського світу. Тут відбулося чудо Благовіщення Діви Марії, якій Ангел Гавриїл зголосив: "Не бійся, Маріє, - бо в Бога благодать ти знайшла" й повідомив, що вона народить сина і нарече його ім'ям Ісус.

Назарет з його базарами і гомінливими вулицями нагадує нам про далеке минуле, що переплелось з сучасним Близьким Сходом. Найбільша Церква Благовіщення тут має 57 метрів висоти і її видно з самої найвіддаленішої частини міста. Побудована вона міланським архітектором Джованні Муціо у 1969 р. Цим шедевром архітектури покрито археологічні розкопки монахів-францисканців (1955 – 1968), присвячені цій події. Церква складається з двох рівнів. У нижньому розташована святиня Благовіщення, а верхня Церква використовується для служіння парафіянами Назарета та паломниками різних націй і народів.

Головною святинею храму вважається саме печера, над якою збудовано мідний купол у формі лілії – символу Діви Марії. Верхню частину храму можна назвати перлиною мистецтва від того, що тут знаходяться різні мозаїки, присвячені Діві Марії. Це витвори мистецтва різних народів, виконані і подаровані японцями, бразилійцями, іспанцями, французами, поляками та іншими націями. Так японська мозаїка відображає Діву Марію як квітку. Уся її свята фігура оздоблена коштовними діамантами у формі квітів. На вікнах красуються багатофігурні вітражі, а за вівтарем велична мозаїка з ликом Божої Матері.

У Церкві як сказано вище відбуваються почергові Богослужіння. Перед нами служили польські паломники. Після них ми. Заходимо з отцем Валерієм до Храму і співаємо пісню "О, Маріє Мати Божа, поможи нам", яку вивчили заздалегідь. Співаємо гарно і на нас звертають увагу. Наша Служба Божа звучить співучою українською мовою. Своїм голосом нам ще піддає натхнення отець. Виходить незабутня мелодія. Після Літургії, як належить о. Валерій виголошує Слово Боже. Говорить про Матір Божу як покровительку українського народу, козацького війська, Української Повстанської Армії та вшановування її культу українцями. Враження чудові. Ще сходимо у підземелля. Оглядаємо престол Пресвятої, фотографуємося на пам'ять.

Недалеко від храму Благовіщення – грецька Церква Святого Архангела Гавриїла, побудована у XVIIIст. над древнім джерелом. У біблійні часи це була єдина криниця на весь Назарет, що налічував біля 400 мешканців. У підземеллі Церкви дзюрчить згадане джерело. В апокрифічному Євангелії від Якова говориться, що саме тут Архангел Михаїл зустрівся з Дівою Марією, звідки вона втекла додому, а там він сповістив Їй Благу Вість. Зовсім недалеко знаходимо ще одну невелику Церкву, побудовану на місці будинку Святого Йосифа Обручника Марії. Там також цілуємо престол, оглядаємо змістовні ікони, вітражі, торкаємося хрестиками, подарованими отцем Валерієм, усіх святих місць Назарета. З цими дерев'яними хрестиками ми повернемося додому і вони стануть для нас найціннішими реліквіями з паломницької подорожі. Нарешті виходимо на крикливі сонячні вулиці міста, багаті кіосками з різною християнською атрибутикою.

У післяобідню пору на нас чекало хрещення водами Святого Йордану і наш автобус мчить до ріки. Невтомний отець роздає кожному для купання білі сорочки. Ми не перші у цьому святому дійстві, тому на березі Йордану давно уже побудовані роздягальні, сходи до річки, поручні – все це для зручності паломників і туристів.

Йордан невелика річка, як наші Збруч, Серет, Стрипа. Усвоєму "Паломнику" згаданий ігумен Данило так написав про Йордан: "Йордан ріка тече бисто, а береги має з того боку Йордану вельми круті, а з цього боку плоскі. А вода його мутна й солодка і не можуть її напитися доста ті, що п'ють цю святу воду, а ця вода здорова для тих, що п'ють її; не болить нічого від неї". Такою ж бачимо ми цю річку і сьогодні.

Священик ще раз наголошує про мету нашого паломництва, проповідує євангельські істини, пов'язані з хрещенням Ісуса Христа. Ми тричі заходимо у води Святого Йордану, занурюємось і отримуємо на душі осяйну благодать, яку не можливо описати.

Ще не встигли ми просохнути, як нам тут же запропонували відеокасети з купання. Без вагань купуємо їх, адже на них закарбована мить нашого паломництва, водночас відчуваємо земний закон бізнесу.

Ще залишилося трохи часу і ми відвідуємо магазин, багатий на сільськогосподарську продукцію з місцевих кібуців у якому панує порядок, тишина, високоякісне обслуговування. Спочатку нам пропонують на смак різні багаті дари з кам'янистих полів, а потім вже можна купувати. Мимоволі подумалось, коли ж у нас так станеться при наявному багатстві чорноземів.

Не менш насиченим був третій день нашої паломницької подорожі . У нашій групі, що складається із сорока осіб панує урочистий спокій, взаєморозуміння і святість. Молимося зранку, в обідню пору і увечері, співаємо релігійні і патріотичні українські пісні.

Від'їжджаємо до Кани Галилейської у якій Ісус Христос здійснив своє перше чудо на весіллі. Сьогодні це невеличке арабське поселення Кфар- Кана де замешкують мусульмани і християни. Тут також побудовано немало Церков: греко-ортодоксальну, католицьку, мелкітську і недавно баптистську. З приводу чуда у Кани Галілейській Апостол Іоанн написав, що як не стало на весіллі вина, то Мати Божа сповістила Сина. Але Він відповів, що не прийшов ще його час. Тим не менше велів наповнити шість чанів водою,

поблагословив і сказав подавати гостям. Так поклав Ісус Христос початок своїм чудам. "І виявив славу свою. І ввірували в нього учні Його", - зголосив Святий Апостол. У Церкві Першого Чуда Ісуса Христа зберігаються копії місткостей у яких благословилося вино.

Далі наш шлях проліг до Капернауму, який найчастіше згадується у Євангеліях. Тут Ісус Христос здійснив багато чудес: зцілив тещу Апостола Петра, воскресив дочку Яіра, порадив Петрові зловити у Галилейському морі рибу в роті якої мав знайти шекель, щоб заплатити податок та інші. Недаремно Капернаум називають "містом Ісуса Христа".

Монахи – францисканці, які провадили тут розкопки віднайшли залишки будинку Святого Петра, синагогу у якій проповідував Ісус Христос. На місці будинку Петра у IVст. побудували були каплицю. У V ст. восьмикутну Церкву, потім це все зруйнували хрестоносці і нарешті 1992р. збудували новітню восьмикутну Церкву. Тут о. Валерій у співслужінні з о. Володимиром з Івано-Франківська, теж учасником нашої паломницької групи, відслужили Службу Божу. Сповідали і причащали нас. Під склепінням Церкви линув український духовний спів. Нами заволоділа якась дивна містерія, і всім хотілося чомусь плакати. Недалеко бачимо автостраду, якою на шалених швидкостях мчать автомобілі, звисають лінії електропередач. Поруч ще десь співають монахи-францисканці. Цвітуть і наповнюють п'янкими пахощами середовище рози, лілії та інші невідомі нам квіти, звисають довгі кетяги пальм. Ми знімкуємося біля монумента Святому Петрові з рибою і їдемо далі до гори Блаженства або гори "Нагірної проповіді" Ісуса Христа, що знаходиться біля поселення Табхі. Відвідуємо мальовничу Церкву, побудовану італійським архітектором Антоніо Берлуцці, яка зливається з навколишньою природою. Це притаманний йому стиль і його Церков багато на Святій Землі.

На цьому узвишші Ісус Христос виголосив проповідь яка починалася словом "Блаженні". Ми розташувалися у круглій ротонді і слухаємо нашого

провідника отця Валерія. Доступно, духовно і натхненно виходять з його уст слова невмирущої проповіді Христа: "Блаженні миротворці, блаженні гнані за правду, блаженні милостиві" і т.д. Наче місіонер, згадує при цьому трагічну історію українського народу, когорти блаженних борців за волю України, страдників за віру Христа, Блаженних мучеників за Українську греко-католицьку церкву кардинала і патріарха Йосифа Сліпого, Григорія Хомишина, Симеона Лукача, Івана Слезюка та багатьох інших, якими так багата українська земля. Далі пропонує помовчати і подумати про своє сокровенне. Дивлюсь на отця і думаю про нього, святу справу твориш отче, але таких як ти, ще обмаль на Україні. Зовсім близько синіє Галілейське море і навколо панує райська благодать.

Цього ж дня здійснюємо плавання по Галілейському морю, яким часто долав відстані Ісус Христос. Сідаємо на невеличкий дерев'яний кораблик. Готуємо на флагшток синьо-жовтий прапор і під звук національного гімну України піднімаємо його. На березі зупиняються перехожі. Це ж на морі Ісуса Христа звучить гімн незборимої України. На протилежному боці синіють Голанські висоти політі кров'ю йорданських та ізраїльських вояків під час шестиденної війни 1967р. Отець Валерій читає нам власну поетичну лірику. Включили диск з єврейською музикою. Молодші почали танцювати.

Швидко збігає час. Причалуємо до берега. Заходимо до ресторану де нам пропонують на підвечірок рибу Святого Петра. Платимо гроші і риба Петра на смак нашого карася зникає у наших шлунках. Таку рибу дві тисячі років тому ловили рибалки – апостоли Ісуса Христа і як її не скуштувати.

По дорозі до містечка Магдала відвідуємо Церкву Марії Магдалини приналежну до монастиря Російської православної церкви. Перед ворітьми тричі співаємо по- московськи: "Христос Воскресе" і нам гостинно відчиняють браму, а так би не впустили. Поставили свічі, заспівали ще раз воскресну пісню. У саду назбирали цитрусових, пожертвували по два долари, скупалися в родонових джерелах монастиря і вирушили на

відпочинок до готелю. В автобусі знову молимося за успішно прожитий день і з нетерпінням чекаємо наступних вражень.

Швидко поснідавши, зранку через Іудейську пустелю прямуємо до найстарішого на землі міста Єрихону. По дорозі повертаємо до монастиря Святого Герасима також Російської православної церкви. За переданням Божа Мати з дитятком і Йосифом, утікаючи від Ірода до Єгипту зупинилася тут на ніч у невеличкій печері, яка нині знаходиться під церквою. Зустрічають нас урочистим передзвоном, монастирських дзвонів, вгощають монастирським супом, дозволяють екскурсію по монастирю. Це чудовий монастир, який зберігає візантійські традиції.

Швидко забігаємо в автобус і рухаємося вперед. Немилосердно шкварить сонце пустелі. Знову зупиняємося, тепер уже біля гори спокус Ісуса Христа. На цьому місці диявол пропонував Христові стрибнути в безодню і якщо він Бог, його врятують ангели. Поруч з арабського магазину до нас гукають араби: "Україна добра" й запрошують щось придбати у них. Зберігаючи ввічливість заходимо, але рухаємося далі. До речі у нашій групі ми мали два невеликих синьо-жовтих прапорці по яких нас розпізнавали інші народи. Їх постійно носили наш ізраїльський гід Самуїл і отець Валерій.

Заїжджаємо у саму глибину пустелі. Крутим серпантинном сміливо спускаємося вниз. На низу прірва бачимо розбитий автомобіль, обабіч шляху дохлих віслюків. Хтось з жінок в автобусі молиться щоб повернутися назад. Але автобус не зупиняється, лише згодом ми виходимо. Йдемо крутою гірською стежкою вперед і зупиняємося перед величною панорамою Іудейської пустелі. Унизу в пащі розколотих скал видніється монастир. На вершинах гір бачимо мініатюрні хрести – це все територія монастиря. Ми туди не ідемо.

Отець Валерій пропонує послухати мову пустелі. Направду над її горами і прірвами наче хтось сплакує. Відгукується десь далека луна. Повертаємося назад і принагідно згадуємо, що десь тут відбулася подія

зафіксована у притчі про доброго самарянина, який врятував у дорозі недужого.

До Єрихону зовсім недалеко. Ми зупиняємося біля фінікового дерева на яке виліз був малорослий Закхей щоб побачити Христа. Зараз ця деревина за огорожею монастиря Російської православної церкви. На його фоні фотографуємося і їдемо далі. У нашому запасі ще маємо половину дня і беремо напрям до берегів Мертвого моря. Високоякісна магістраль тягнеться уздовж пасма рудих від спекотного сонця гір та Кумранських печер у яких 1947р. знайдено цінні біблійні свитки.

У Кумрані жили невеликі єврейські общини фарисеїв і садукеев за визначенням більшості істориків – есеї, які називали себе "синами світла". Члени цієї общини готувалися до неминучої війни, кінця світа за яким мав наступити Новий Завіт. Вони переписували на пергаменті фрагменти з Біблії, статuti, закони общини, псалми, вислови пророків, трактати, плани перебудови суспільства тощо. У печерах біля Мертвого моря було знайдено біля 800 рукописів, які проливають світло на різні моменти історії. Деякі богослови вважають, що Іван Хреститель міг бути членом цієї общини, яка чекала на Месію. Без сумніву, що свитки Мертвого моря з біблійними текстами були написані саме тут. Ми залишаємо на узбіччі Кумранські печери і линемо до моря. Щоб залишити там свою втому.

Про море у Біблії говориться як Солоне море. На його берегах стояло місто Содом і Гоморра. Мешканці його потонули у моральній розпусті й були знищені Богом за виключенням праведника Лота. Море знаходиться на 413м нижче рівня поверхні землі, внаслідок чого тут самий високий на землі атмосферний тиск, а повітря гаряче і насичене киснем більше ніж де не будь у світі. Атмосферний шар землі фільтрує ультрафіолетові сонячні промені і це дозволяє людині довше знаходитися на відкритому сонці. Тут багато мінералів, які стають сировиною на підприємствах Мертвого моря, особливо процвітаючої індустрії під назвою "Агава".

Заїжджаємо на пляжний масив, роздягаємось і заходимо в дивну воду, а вона нас виштовхує, так що потонути не можливо через надмірну кількість солей. На воді можна вільно лежати, як на надувній подушці, ба й навіть читати газету. У мальовничому заході сонця наближався вечір і ми від'їхали на відпочинок до готелю у Вифлеємі, щоб наступного дня з новими силами піти на зустріч з новонародженим Месією.

Знову настав ранок і ми швиденько ідемо на Поле пастухів, яким першим Божий ангел сповістив про містерію народження Спасителя Світу. Хоча точного місця Поля пастухів сьогодні годі шукати, однак традиція закріпила цю назву за рівниною біля трьох кілометрів від Вифлеєму. У Церкві, побудованій вищезгаданим архітектором Антоніо Берлуцці мальовничі фрески переконливо висвітлюють подію народження Ісуса Христа і прихід убогих пастирів. Поруч цієї церкви невеличка грота у якій ночували пастухи та ховалися від негоди. У нішах під склом відтворено персонажі Святої Події на кшталт української вертепної драми. Наші душі не витримують і ми разом колядуємо "Во Вифлеємі нині новина", "Нова радість стала" та інші коляди.

Звідси переходимо до Молочної церкви та гроти під нею. Оглядаємо чудову скульптуру ручної різьби "Втеча до Єгипту". За переданням Божа Мати, коли тут годувала Ісуса то кілька краплин молока з її грудей впали на камінь і він побілів. Ця білизна залишається до сьогодні. Білий порошок зшкрібають зі стін печери і рекомендують як лікарство для неплодних сімей. Реклама подає адреси здійснення чуд народження дітей і просить у разі повторення такого подати відомості про себе. Ми ідемо далі і продовжуємо колядувати: "Бог предвічний народився", "Бог ся рождає", "Сумний Святий Вечір в 47-ім році". Згадуємо дитинство і колядки на Україні, якими не наділений ні один народ у світі. Про Матір Божу, Ісуса, Вифлеєм, який тоді здавався таким далеким і недосяжним. Тепер ми всі у Вифлеємі, а ще будемо у Єрусалимі.

Поступово ми наближаємося до нашої завітної мети найголовнішої святині християнства Церкви Різдва Христового, яку побудував імператор Костянтин у 326 р. Упродовж історії храм безкінечно руйнували, особливо у 529р. під час повстання самаритян проти Візантії. Імператор Юстиніан зразу ж відбудував святиню, але згодом хрестоносці ще більше збурили її. Сюди навіть часто заходили язичники з верблюдами щоб пограбувати святиню. Тоді щоб перегородити їм шлях вхід до храму замурували, залишили лише вузький прохід перед яким треба низько схилити голову, щоб увійти до середини.

Увійшовши таким чином до храму ми побачили могутній архітектурний ансамбль, побудований у формі базиліки з п'ятьма нефами, розділеними грубезними гранітними колонами. Встановлені вони ще в VIст. взамін тих, що їх воздвигнула мати імператора Костянтина Олена. У деяких місцях на підлозі Церкви експонуються первинні візантійські мозаїки з IVст. А над колонами неповторної краси фрески. Ця будівля нині розділена між трьома конфесіями: греками-ортодоксами, католиками-францисканцями і вірменами-ортодоксами.

Основою Церкви є невелика печера розміром 12,3 на 3,1метра, освітлена 48 лампадами. Саме тут народився Ісус Христос. Сюди до нього першими прибігли пастушки і прийшли три халдейські мудреці за Віфлеємською Зорею. Ця срібна зірка у печері. Як символ вказує на місце народження Месії. На зорі викарбовано напис латинською мовою: "Тут Діва Марія народила Ісуса Христа".

У Церкві сотні людей стоять у черзі щоб б поклонитися Святій Зорі. Йдемо і ми. Трохи тісно від великої кількості народу, але це нічого. Монахи стежать за порядком. Ось Вона все ближче, Велична Зоря. Падаємо на коліна, цілуємо Благу Вість у якої щось кожний просить для себе.

Тепер нас чекає Святий Град Єрусалим. Дві тисячі років для християн Єрусалим є Святим містом, містом Христових страстей і Воскресіння. За всю

п'ятитисячну історію не було і дня щоб Єрусалим пустував. На його долю випало багато потрясінь, руїн і слави, порівняно з іншими містами планети.

Святі місця християнства у Єрусалимі розташовані у старому місті, оточеному чотирьохкілометровою стіною, яка залишається незмінною з шістнадцятого століття. До нього входимо тією дорогою, якою в'їжджав Ісус Христос на ослати, а народ зустрічав Його з вигуками "Осанна". У середині Старого міста розташовані християнський, мусульманський, вірменський і єврейський квартали.

Тут слід згадати, що 25 квітня ізраїльтяни святкували День Пам'яті, а наступного дня – Незалежності. Об 11-ій год. напередодні по всій країні завили траурні сирени. Зупинилися на мить підприємства, прохожі, автомобілі. Ми також віддали честь ізраїльським героям і відвідали гробницю старозавітних пророків Ахея, Міхея і Захарії. Засвічуємо у печері свічки молимося за полеглих борців за волю України, які пліч-о-пліч боролися з євреями проти нацистського і комуністичного режимів.

Виходимо з підземелля і йдемо до Церкви "Патер Ностер" або "Отче Наш". Цей храм приналежний до монастиря кармеліток і побудований у кінці ХІХст. на місці Церкви, зведеної раніше Оленою, матір'ю римського імператора Костянтина у ІVст. Церква стоїть на місці де Ісус Христос навчав апостолів "Отченашу". Ця молитва на різних мовах висічена уздовж внутрішніх коридорів монастиря. Знаходимо і наш "Отче Наш" на рідній українській мові поруч знаменитих мов: арамейської, англійської, старослов'янської. Зупиняємось і читаємо. Отець Валерій наголошує про значення "Отченашу" у житті кожної людини, особливо українців. Українську людину "Отче Наш" рятував у важкі часи визвольної боротьби і советської неволі. Досвід підтверджує, що молитва "залізо ламає".

Трохи нижче знаходиться Гефсиманський сад у якому ростуть найстаріші у світі оливкові дерева, точний вік їх ученими не визначено ("гефсиман" з арамейської перекладається як "оливкова чавильня"). У цьому

саду Ісус Христос молився перед муками, сказавши перед тим апостолам: "Чувайте". Поруч з Гефсиманським садом, Церква Агонії або мук Христових. Її внутрішній вигляд заставляє співпереживати з останніми терпіннями Спасителя. У храмі напівтемно. Фрески передають апогей душевних мук Ісуса перед розп'яттям, коли він просив Господа, щоб відвернув від Нього "цю Чашу". У Церкві знаходиться також той Камінь над яким схилявся у молитві Спаситель Світу. Цілуємо Камінь, прикладаємо до нього наші хрестики і даємо можливість іншим.

Тепер підходимо до Страсного шляху Ісуса на "Віа Долороза" яким Він ніс свій важкий хрест на Голгофу. Дорога веде від Преторії, місця судилища Ісуса до Голгофи. На цій Хресній дорозі, що складається з 14-ти стацій отець вимагає від нас виконання найважчої чесноти – відмежуватись від світу і йти за Христом. "Ідімо з молитвами аж до Голгофи, не зважаючи на навколишнє середовище", - просить він і першим бере хрест на плечі. Ми зупиняємося біля кожної стації, молимося і співаємо страсні пісні. Ісусів хрест по черзі беруться нести інші, а навколо бурлить своїм життям світ – продають, сваряться, сміються, п'ють соки, дивуються з нас люди. Ми проходимо дев'ять стацій і останні п'ять усередині Церкви Гробу Господнього.

Для більшості християн цей храм є найбільшою святинею бо тут на місці Голгофи був розп'ятий і покладений у гріб Ісус Христос. Історія засвідчує, що влада Римської імперії триста років боролася з ідеологією християнства і за цей час намагалася повністю стерти з лиця землі пам'ятні місця пов'язані з Христом. Голгофу повністю знищили, а на місці розп'яття побудували храм богині розпусти. Лише у 335р. матір імператора Костянтина побудувала Церкву. Вперше її зруйнували перси у 614р. Після відбудови Церкву розвалив Аль – Хаким у 1009 р. але імператор Костянтин Мономах відновив її. У теперішньому її вигляді перебудували хрестоносці у 1149р. З тих пір храм декілька разів реставрували. На сьогоднішній день святиня

поділена між шістьма конфесіями: греко-православною, католицькою, вірменською, коптською, ефіопською і сірійською.

Церковними крутими сходами ми помалу піднімаємося на Голгофу. Бачимо перед собою на хресті Святу фігуру Ісуса Христа, обабіч Божу Матір і Апостола Іоанна. Десь збоку чуємо глухі удари молота, яким важко забивається метал у тверде середовище – це такі дзвони. Вони вже встигли закарбуватися у нашій свідомості і серцях. Біля підніжжя Хреста глибоко тріснутий камінь, що зберігся від тих часів під час смерті Ісуса. Цілуємо підніжжя і спускаємося до Гробу Господнього де у Великодню Суботу загорається Святий Вогонь про який вже багато написано і доказано наукою про його Божественне походження. Про чудесне світло з Гробу Господнього писав у своєму "Паломнику" наш ігумен Данило. Як патріот української землі на Гробі Господнім він поставив світло не тільки за себе, свої гріхи , але й за весь український народ.

Заходимо і ми до Гробу Господнього цілуємо плиту, якою було прикрито Господній Гріб. Посередині Гробу на постаменті під склом є частина каменя, який Ангел відвалив від Гробу. Цілуємо і його. До Гробу Господнього ми заходили двічі, також доторкалися до великої миротворчої плити на якій лежав Ісус Христос у Гробі.

Потім у невеликій бічній Церкві відправляємо Великодню Службу Божу за здоров'я наших рідних , близьких і знайомих. Вітаємося великоднім: "Христос воскрес" – "Воістину воскрес" –"Воскресає Україна". Наша паломницька подорож майже завершена. Ми ще побували біля Стіни Плачу єврейського народу, на горі Сіон, відвідали усипальницю Божої Матері, кімнату Тайної Вечері, місто Хайфа як світовий центр бахаїстів, порт Яффа у Тель-Авіві та багато інших культурних центрів і комплексів. Але Дзвони Гробу Господнього як надбання наших душ назавжди залишаться у нашій пам'яті.

Збираємося додому. Прощай і до зустрічі Свята Земле, Святий Граде Єрусалиме, чи побачимось ще колись? Ми повертаємось до не менш святої нашої Батьківщини –України, щедро политої кров'ю праведників і мучеників за Христову Віру, борців за волю України, що нині воскресають у пам'яті поколінь. Українці древні як і біблійний народ також будуть вічними. Ми свято бережемо Христові заповіді. Маємо Святе письмо рідною мовою і святу віру яка стала для нас національною і єдиний від інших народів привілей бути перехрестям різноманітних духовних культур між Сходом і Заходом.

Нестор Мизак, доцент кафедри
релігієзнавства та теології
Чернівецького національного
університету ім. Ю.Федьковича